

TEATRE

Nathalie Sarraute, *El silenci; La mentida; Ella és aquí*. Edició i traducció de Marta Prunés-Bosch. Pagès Editors. Lleida, 2003.

Ha passat mig segle –una eternitat quan parlem de modes literàries– d'ençà que la narrativa francesa va engendrar el Nouveau Roman, un moviment que alguns han considerat el cant del cigne de les avantguardes històriques europees. Alain Robbe-Grillet, que n'era l'espectacular guru, acusava els escriptors del segle XIX, especialment Balzac, de gravitar amb una prepotència aclaparadora damunt dels arguments i dels personatges, tot sotmetent-los a la camisa de força d'una psicologia vana que al capdavant només reflectia l'ego poderós i omniscient de l'autor. Per tal d'alliberar la novel·la d'una tirania com aquesta, va fugir com de la pesta de tot allò que recordés les peripècies convencionals i els caràcters ben construïts, i es va centrar a descriure minuciosament la superfície de les coses amb una mirada no manipuladora. El resultat: un seguit d'obres formalment impecables però obscures i fins i tot avorrides que van provocar un gran enrenou a les universitats nord-americanes. Amb el temps, Robbe-Grillet es va anar emancipant de les seves teories, tal i com podem constatar a la seva darrera novel·la, *La reprise* (2002).

Sortosament, els autors del Nouveau Roman no formaven un grup homogeni. Igual que els seus companys, Nathalie

L'art de l'omissió

ARTUR PASCUAL

Nathalie Sarraute va formar part del moviment literari Nouveau Roman

Els autors del Nouveau Roman no formaven un grup homogeni

Sarraute (1900-1999) ridiculitzava els habituals “va exclamar Rastignac” i “va replicar Vautrin” balzaquians, però el seu trencament amb la tradició va ser més subtil. En front de la mirada objectivista de

Robbe-Grillet, va preferir reflectir la subjectivitat imprecisa “dels estats i reaccions íntims que llisquen als límits de la consciència i són origen dels nostres gestos, de les nostres paraules i dels nostres sentiments”. Aquestes oscil·lacions indefinibles, les va anomenar *tropismes*, un concepte manllevat de la biologia que descriu els moviments mínims d'orientació d'un vegetal davant de determinats estímuls.

Els seus personatges no són vegetals, però reaccionen gairebé de la mateixa manera reflexa i involuntària. Discu-

teixen amb tossudesa sobre qüestions incertes i estableixen relacions tenses i de vegades cruels. La seva xerrameca té per objectiu demostrar que el llenguatge és un mecanisme avariament, un pont trencat incapaç de connectar les capes profundes de la psique amb la realitat exterior, i per això el teatre de Sarraute, escrit sobretot per a la ràdio i per tant sense artificis escènics (la crítica ha anomenat els seus textos *logodrames*), és un regne de paraules mig dites, al·lusions, omissions i vaguetats. En aquest sentit, no és pas lluny del món absurd

de Beckett, que amb freqüència s'ha emparentat amb el Nouveau Roman.

A Nathalie Sarraute li agradava dir que les seves obres, tant les teatrals com les novel·listiques, no tenien argument. Efectivament, els tres drames breus que són objecte d'aquesta ressenya (que Marta Prunés-Bosch ha ajuntat molt encertadament) no presenten el que habitualment entenem per una intriga, i tanmateix resulten apassionants a causa d'un subtext sinuós que bateja per sota dels diàlegs carregats d'angoixa i de conflictivitat. I és que les paraules, encara que siguin imprecises, no deixen de ser la primera matèria d'aquell “totalitarisme de l'enunciació” que va ser la bèstia negra per als representants de *l'école du regard* i en contra de la qual l'autora teixeix la seva crítica utilitzant vies ben curioses. D'aquesta manera, a *El silenci* no és el que parla, sinó el que calla, qui imposa un domini insofrible sobre els seus interlocutors, obligats a omplir el buit odiós amb suposicions desassossegants. Com a contrapunt, *La mentida* gira al voltant d'un psicodrama provocat per algú que no pot callar, i *Ella és aquí* reivindica el dret de romandre en silenci davant d'un discurs imperatiu falsament revestit de tolerància.

Sarraute detecta amb un nas molt fi el nucli d'hipocresia de tergiversació i de falsejat subjacent en tot llenguatge que pretén erigir-se com a intèrpret monolític del que és raonable. Juntament amb el seu magnífic assaig *L'ère du soupçon* (1956), aquestes peces teatrals demostren que les troballes de Sarraute són menys peribles que no ens vol fer creure un mercat editorial desmemoriat i saturat d'anti-galles novedoses.

ASSAIG

Club d'Opinió Arnau de Vilanova, *Dinamitzar la societat catalana*. Galerada. Cabrera de Mar, 2003.

L'any 1981, quan tot just Catalunya acabava de recuperar l'autogovern, naixia el Club d'Opinió Arnau de Vilanova amb l'objectiu d'incidir en la societat catalana i promoure el diàleg i la reflexió públiques. El club naixia en el si del Centre d'Estudis Francesc Eiximenis, la secció catalana de Pax Romana, organització internacional de professionals i intel·lectuals catòlics. En formaven part, entre d'altres, Fèlix Martí, Josep M. Puigjaner, Adriana López, Ricard Lobo, Josep M. Bardés i Antoni M. Güell, que en va ser el primer president. El Club prenien, a instàncies de Ricard Lobo, el nom d'Arnau de Vilanova, un pensador heterodox que, com el mateix Club ha volgut fer en els seus més de 20 anys d'existència, va anteposar

El discret encant de dir-se Arnau

XAVIER FILELLA

la llibertat de pensament a qualsevol altra consideració. Una actitud certament revulsiva amb la qual els membres del Club han volgut dinamitzar la societat catalana, per dir-ho amb les significatives paraules que identifiquen el llibre que repassa els 20 anys d'existència del Club d'Opinió Arnau de Vilanova i que Josep M. Puigjaner ja avançava en un llunyà article publicat en aquest mateix diari el 1981.

IDEAL DE VIDA SOCIAL

Els clubs d'opinió van sorgir a principis del segle XVIII a la Gran Bretanya amb l'objectiu de realitzar un ideal de vida social mitjançant la filantropia i l'ajuda mútua. El seu relleu social va ser evident ben aviat,

no en va durar la Revolució Francesa van impulsar la transformació de la societat i de l'Estat francès. Més de 200 anys després els clubs d'opinió segueixen constituint una peça bàsica en l'entramat de tota societat. El lector en pot trobar constància en els textos recollits en el llibre que presentem.

D'una banda, s'hi defineixen els trets que caracteritzen l'Arnau de Vilanova. Per Daniel Ortiz, que contraposava el conservadorisme dels partits a la gosadia dels clubs, la llibertat i agilitat. Per Xavier Barral, actual president del club, el compromís col·lectiu amb Catalunya i la seva voluntat d'anàlisi i reflexió. Per Ricard Lobo, finalment, el diàleg i la reflexió crítica.

D'altra banda, en aquest llibre s'exposa també el que ha estat la història dels 20 anys d'existència del Club d'Opinió Arnau de Vilanova. Una ràpida ullada als títols que, en format d'articles, llibres i manifestos, ha publicat el Club deixen clars els seus interessos i intencions. Títols programàtics com ara *Cap al tercer Congrés Catalanista* (1984), *El discret encant del nacionalisme* (1989) i l'actualíssim *Guanyar les eleccions* (1984), en què es proposava un pacte entre partits per assolir el més alt nivell d'autogovern. El Club també s'ha destacat per la seva voluntat, sovint decebuda com subratllen Lobo i Barral, de fer conèixer la realitat catalana a Espanya. En deixen

constància títols com ara *Cataluña: esa desconocida para España* (1983) i *Para entendernos: los grandes temas del debate España-Cataluña* (1997).

La política catalana respira des de fa un cert temps aires de fi de cicle. Nogensmenys, la necessitat de definir un nou impuls que permeti aprofundir l'autogovern comença a ser una constant en les diferents expressions del catalanisme polític. De la mateixa manera, el Club d'Opinió Arnau de Vilanova constata l'actual situació d'ofec, però també, com assenyala Ramon Vila-Abadal en el llibre que comentem, la decadència deguda a la desídia i la incapacitat de nosaltres mateixos, els catalans. És contra aquesta desídia que el Club es pronuncia amb, cada vegada, més radicalitat, com admet Ricard Lobo en aquestes pàgines. Mobilitzar-se enfront de la mobilització generalitzada ha estat, de fet, com recorda Xavier Barral, l'actitud que millor ha definit els membres del Club d'Opinió Arnau de Vilanova en els seus més de 20 anys d'existència. Aquest ha estat el seu discret encant.